

Glosy a aktuality.

Negatorní ochrana spoluvlastníkov.

Zákon poskytuje k ochraně vlastnického práva jednak žalobu pro odnětí věci, jednak pro rušení vlády nad věcí. O této — t. zv. žalobě negatorní — pojednává § 523 obč. zák. Aktivně legitimován je i každý spoluvlastník. Pasivní legitimaci má rušitel. Může to býti některý spoluvlastník (srov. rozh. č. 4017, 4333, 5432 sb. n. s.) nebo osoba třetí (rozh. č. 1872, 2590, 5794, 11060 sb. n. s.). Dřívější praxe (rozh. čj. Rv II 2/11 uveřejněné v Právniku 1912, str. 602) vyžadovala, aby takovou žalobu podali vždy všichni společníci. Proti osobám třetím však takový spoluvlastník jen chrání společnou věc a prospívá nežalobcům. Procesuálně pak je zisk těchto v tom, že mohou fungovati jako svědci ve sporu. V praxi nejsou však řídké ani spory, kde žalován je spoluvlastník: ať jen žalobou pro rušenou držbu či žalobou negatorní. Mám na mysli hlavně spory, k nimž dochází mezi manžely nebo mezi hospodářem a vlastníky, pokud jako součást výměnku nebo jako jiné samostatné oprávnění si postupující ponechal spoluvlastnictví nemovitosti. Zvláště snadno dojde ke sporu tam, kde spoluvlastnické podíly jsou stejné a nikdo z oprávněných nemá většinu. Těžisko sporu pak leží ve výkladu, zda šlo o disposici podle § 828 obč. zák. či akt správy podle § 833 obč. zák. Manželovi nadto svědčí zákonná domněnka zastoupení a správy (§ 1238 obč. zák.). Rozvrat manželství mívá zpravidla ohlas i v takových disposicích, jež zasahují rušivě do spoluvlastnictví, resp. spoludržby druhého manžela: na př. uzavření místnosti ve společném domě, vykližení svršků, nový pronájem a pod.,

pokud se staly jednostranně bez souhlasu druhého manžela.

V konkrétním případě zůstala postupující výměnkářka polovičnicí celé chalupy s přísl. a vyvozovala negatorní nárok ze skutečnosti, že žalovaní hospodáři, jimž patřila dohromady druhá ideální polovice nemovitostí, uzavřeli na kladku chlív. Ve chlívě byl ustájen společný dobytek a žalobkyně dovozovala, že se jí tím znemožňuje kontrola dojivosti a odběr mléka. Šlo o opatření vysvětlitelné tím, že obě strany nežijí delší dobu spolu v dobrém. Žalovaní jednak namítali, že spolužalovaný hospodář je mlčky faktickým správcem společné nemovitosti; jednak ohledně rušebního činu vysvětlovali, že tím brání, aby si žalobkyně nebrala víc mléka než jí podle předpisů vázaného hospodářství přísluší, neboť spolužalovaný je zodpovědný a ručí za dozdávku mléka. Ve sporu bylo zjištěno, že si žalobkyně jednou vzala bez vědomí žalovaných trochu mléka, že chlív zavírají žalovaní vytčeným způsobem jen v noci na zámek a že nyní po tomto opatření dostává žalobkyně lístky na mléko, kdežto před tím byla samozásobitelkou. Žalovaný se nadto hájil tím, že ani nevěděl, kdo tehdy vlastně krávu podojil bez jeho vědomí.

Oba nižší soudy vyhověly žalobě domáhající se odstranění uzavěry chlívě v podstatě z těch důvodů, že žalovaní provedli uzamčení za tím účelem, aby tam žalobkyně nemohla vstoupiti a že jí tím chtěli vyloučiti z toho, aby kontrolovala a čerpala podíl ze spoluvlastnictví k chalupě a dobytku jako příslušenství. Žalovaný sice zastupoval žalobkyni podle zmocnění mlčky daného ve správě hospodářství, leč to je zmocnění kdykoliv odvolatelné, které mohlo býti vykonáváno jen ve prospěch žalobkyně. Proti škodlivým zásahům žalobkyně mohli se žalovaní brániti jen žalobou, resp. prozatímním opatřením, nikoliv však tím, že zabránili žalobkyni přístup do společného chlívě. Tím porušili spoluvlastnické její právo (§ 833 první věta obč. zák.). Jako správce společné nemovitosti nemohl žalovaný činiti opatření, jimž je zkracován ve svých právech jiný spoluvlastník proti své vůli (§ 1020 obč. zák., rozh. č. 6794 sb. n. s.). Že opatření žalovaných bylo namířeno právě proti žalobkyni, vysvítá z toho, že nebylo předem žalobkyni oznámeno a že jí také nebylo sděleno místo, kde je uschován klíč. Šlo tedy o změnu proti vůli žalobkyně, jež není přípustná (§ 828 obč. zák., rozh. č. 4017 sb. n. s.).

Nejvyšší soud, k němuž se spor dostal pro zásadní význam rozhodnutí (§ 502/3 c. ř. s.), nevyhověl rozsudkem ze dne 19. září 1941 čj. Rv I 722/41-1 dovolání žalovaných a po právní stránce uvedl ve svých důvodech:

Podle §§ 828, 833 obč. zák. rozhoduje při záležitostech, které se týkají jen řádné správy a řádného užívání společné věci, většina hlasů, které se nepočítají podle osob, nýbrž podle poměru podílů účastníků. Je-li v daném případě rovnost hlasů, má podle § 835 obč. zák., jenž platí i při rozporech o řádné správě (rozh. č. 5558, 12881, 15365 sb. n. s.), rozhodnouti los, rozsudí nebo, pokud by se na tom společníci jednomyslně neshodli, soudce. Také o tom, má-li býti zřízen správce společné věci a o jeho výběru rozhodne většina hlasů a není-li jí, soudce (§ 836 obč. zák.).

Dovolatelé ve sporu netvrdili ani nepokázali, že prvý žalovaný byl některým z těchto způsobů ustanoven správcem společného statku. Jako podílníka, který jen fakticky spravoval společný statek bez příkazu žalobkyně, bylo jej ovšem podle § 837 obč. zák. pokládati za správce společného statku, ovšem jen potud, pokud tomu druhá podílnice neodporovala (§ 1020 obč. zák., rozh. č. 6794 sb. n. s.), což se stalo nejpozději podáním žaloby. Odporovala-li tedy spoluvlastnice tomu, co až dosud mlčky trpěla, aby prvý žalovaný vedl společnou správu, přestal tento býti vůči odporující podílnici společným správcem nemovitosti a jeho mlčky udělené zmocnění k vedení správy společné věci tím zaniklo. Nemohou proto žalovaní o tento důvod opíratí nárok, aby prvý žalovaný i nadále vedl správu společné věci jako zmocněnec žalobkyně a mohl jí i nadále brániti ve vykonávání jejích spoluvlastnických práv (§ 828 obč. zák.), k nimž patří i volný přístup do chléva v kteroukoliv dobu a za jakýmkoliv hospodářsky odůvodněným účelem (kontrola výtěžku společného hospodářství, užítkovosti zvířat a pod.).

Pokládají-li žalovaní za nutné, aby ve veřejném zájmu k zajištění dodávek mléka a jeho spotřeby byl ustanoven správce společné nemovitosti, mohou o to kdykoli zakročití zákonnou cestou, nemohou si však svémocně osobovati právo k výhradnému spravování společné věci podle libosti a k takovým správním úkonům, kterými zasahují do soukromoprávní sféry žalobkyně jako spoluvlastnice rovným dílem proti její vůli.

J. Zettl.

Pojistná smlouva mlčky.

Zák. č. 145/34 Sb. o pojistné smlouvě neřeší výslovně otázku, v jaké formě je uzavřítí pojistnou smlouvu. Z ustanovení o pojistném návrhu a smluvních listinách (§§ 1, 2, 8) ovšem vyplývá, že v pravidelných případech bude vyvoláno uzavření smlouvy písemnou ofertou pojistníkovou podanou ve formě pojistného návrhu. Pro právní jistotu ostatně bývá umluveno, že všechna oznámení a prohlášení, která má pojistník nebo třetí osoba podle smlouvy nebo podle zákona o poj. sml. učiniti proti pojišťovně, musí míti písemnou formu a že také veškeré úmluvy týkající se pojistného poměru jsou platné jen tehdy, vydala-li o nich pojišťovna písemné potvrzení. V konkrétním případě, jež posléze rozhodl nejvyšší soud rozsudkem ze dne 5. června 1941 čj. Rv I 319/41, došlo k zajímavému skutkovému ději, jež všechny tři soudy souhlasně posuzovaly s hlediska § 863 obč. zák., jako uzavření smlouvy mlčky.

Podle zjištění nižších soudů uzavřel žalovaný pojistník u žalující pojišťovny v r. 1926 na 10 let požární pojistku nemovitostí s roční premií 155 K. Po uplynutí pojistné doby poslaa pojišťovna prostřednictvím svého zástupce žalovanému novou pojistku, aniž by pojistník podpisoval nový pojistný návrh. Tato nová pojistka měla jiné číslo, nesla výslovný odkaz na starou pojistku jako »obnovení čís. ...«, zněla na dalších 10 let do roku 1946 a roční premie byla vyšší než dříve (pojištěná suma zůstala beze změny), totiž 235 K, neboť se zatím zvýšily premiové sazby. Žalovaný tuto novou (obnovenou) pojistku nevrátil, nijk ji nepozastavil a zaplatil pak nejen premii v roce 1936 (první), nýbrž i další dvě v roce 1937 a v roce 1938. Teprve v roce 1939 v omylu, že původní pojistka trvá až do tohoto roku, vyjednal pojištění s jinou pojišťovnou. Bylo dále zjištěno, že placení premii se dalo vplátními lístky poštovní spořitelny, jež posílal žalovanému zástupce pojišťovny; při tom na těchto lístečích bylo uváděno číslo nové pojistky.

První soud uznal na existenci pojistné smlouvy s tím odůvodněním, že žalovaný přijetím nové pojistky bez námitek dal sou-

hlas se změněnými podmínkami a tím nastala mlčky dohoda o uzavření nové pojistné smlouvy a výši premie (§ 863 obč. zák.). Žalovaný měl včas odporovat odchylnému jednání (zvýšení premie) podle § 2 zák. o poj. sml. (rozh. č. 6691, 16.080 sb. n. s.). Na souhlas žalovaného lze souditi také z toho, že platil složenkami s čís. pojistky, dokonce třikrát (rozh. č. 10.175 sb. n. s.). Ani ze zákona ani z všeobecných pojišťovacích podmínek nevyplývá, že by pro obnovení resp. prodloužení pojistného poměru bylo potřeba nového návrhu. Naopak takové prodloužení pojistné smlouvy na základě původního pojistného návrhu se připouští (Hornovo Pojistné právo, str. 62).

Odvolací soud akceptoval tento právní výklad, zejména potud, že nešlo o pouhé prodloužení pojistného poměru podle § 18 zák. o poj. sml. a že je subsidiárně použití předpisů obč. zák. Lze tedy zejména i pojistnou smlouvu uzavřít mlčky. Z judikatury citované prvním soudem možno ovšem zásady tam vyslovené akceptovati jen nepřímou na tento případ. Spíše přiléhá rozh. č. 16.080 sb. n. s., že projev smluvní lze i za účinnosti zák. č. 145/34 Sb. provést mlčky a že zejména dohoda o premiích se může takovým způsobem státi i dodatečně. Dále se odvolal odvolací soud na rozh. uveřejněné v Právniku 1916, str. 475 a neuveřejněné čj. Rv II 809/24 (obě jsou citována v Hornově komentáři str. 136—138). Žalovaný svým chováním dal dostatečně najevo svou vůli pokračovati v pojistném poměru podle obsahu nové pojistky, takže nešlo jen o pokračování jednorozční (§ 23/4 poj. zák.), nýbrž o novou smlouvu s dosavadním obsahem, avšak s vyšší premií a vázaností na 10 let.

Nejvyšší soud v této věci uvedl: Odvolací soud vycházející z předpokladu, že žalovanému byla doručena nová pojistná smlouva, posoudil spor po právní stránce správně. Přijal-li totiž žalovaný bez námitek novou pojistnou smlouvu prodloužující původní pojistnou smlouvu na dalších 10 let a plnil-li po dobu tří let své závazky z této smlouvy a platil zvýšenou premií, pak nutno souhlasiti s názorem odvolacího soudu, že došlo mlčky (§ 863 obč. zák.) k uzavření nové pojistné smlouvy. Uvážili-li se v souzené věci všechny okolnosti případu, neposkytují zjištěné okolnosti rozumné příčiny k pochybnostem, že žalovaný přijal ofer-

tu žalující strany, kterou nutno spatřovati v zasláné pojistce, a že projevil tak vůli pokračovati dále v pojištění podle obsahu pojistky doručené žalovanému. Sám § 2, odst. 1 poj. zák. dopouští za jistých předpokladů přijetí oferty mlčky. Ježto v souzené věci nedošlo k uzavření pojistné smlouvy na základě návrhu pojistníka ve smyslu § 1 zák. o poj. smlouvě a šlo nadto jen o obnovení pojistné smlouvy, nepřichází však v úvahu ustanovení § 2 zák. o poj. sml. Odvolací soud právem poukázal i na rozh. č. 16.080 sb. n. s. Názor dovolatele, že placením premií došlo jen k prodloužení pojistného poměru podle § 18 zák. o poj. sml., byl by správným v případě, že žalovanému nebyla doručena nová pojistná smlouva a tak nedošlo k uzavření nové pojistné smlouvy.

Jaroslav Zettl.

O nehodách při zatemnění.

Der Neue Tag ze 14. ledna 1941 uveřejnil článek, v němž dovozuje, že letecká ochrana a zatemnění jsou válečná opatření, ale že Říše neručí za všechny úrazy, které se přihází při zatemnění. Zásadně musí ten, kdo při zatemnění utrpěl škodu, její následky nésti sám, ledaže nehodu zavinila jiná osoba proviněním proti povinnostem, které jí náležejí, aby byla zajištěna bezpečnost dopravy. Říšské soudy neuznávají výklad, že zatemnění je pokládati za vyšší moc. Proto ručí provozovatelé motorových vozidel, dráhy, pouliční dráhy atp. při zatemnění jako za normálních poměrů. Avšak podle obecně uznané zásady, že každý účastník dopravy při zatemnění — ježto jde o zvlášť nebezpečnou situaci — musí se v jízdě dráze pohybovati se zvýšenou opatrností, riskuje neopatrný chodec ztrátu nebo snížení nároku na náhradu škody a nevyvíňuje ho, že v době nehody bylo úplné zatemnění (srov. § 9 Ges. über den Ver-

kehr mit Kraftfahrzeugen, jenž jedná o vině poškozeného).

Nesnadnou otázku, jakou rychlostí se smějí pohybovatí dopravní vozidla při zatemnění, řeší říšské soudy s ohledem na to, že autobusy, dráhy i pouliční dráhy jako prostředky k hromadné dopravě jsou nuceny dodržovatí stanovený jízdní řád. V rozhodnutí z 22. července 1940 (Deutsche Justiz S. 1091) vyslovil říšský soud zásadu, že každý řidič vozidla je i při zatemnění povinen zařídití rychlost vozidla tak, aby mohl v případě potřeby zastavití na vzdálenost, kterou lze bezpečně přehlédnoutí.*) V dalším zajímavě odůvodněném rozhodnutí z 10. srpna 1940 — 5 Ns 11/40 — vyslovil však L. G. Kiel názor, že tato zásada neplatí pro dopravu pouliční drahou, protože právě nynější válečná doba vyžaduje, aby byl zajištěn pokud možná nerušený a plynulý provoz hromadnými dopravními prostředky. Soud proto zprostil obžaloby řidiče motorového vozu pouliční dráhy, jedoucího při úplném zatemnění rychlostí 15—20 km, jehož reflektory osvětlovaly jízdní dráhu na 5 až 10 m, tedy úsek cesty, který řidič vozu nemohl úplně a bezpečně přehlédnoutí. Frydrych.

Řízení u cenových úřadů a určovací žaloba podle § 228 c. ř. s.

Pod tímto nadpisem byla v č. 7-8 Právní praxe, roč. 1941, rozebírána otázka, jaký vliv a praktický význam může mítí na rozhodování cenových úřadů, vymůže-li si kdo určovací žalobou rozsudek o právním poměru rozhodném pro nález cenového úřadu. Byl uveden případ obchodníka, který byl stíhán pro předražování,

poněvadž prý ponechal si za zboží částku o 3 K vyšší, než mu příslušela, ačkoliv ve skutečnosti strhl si tuto částku na úhradu nedoplatku staršího dluhu zákazníkova. Proti odsuzujícímu nálezu cenového úřadu podal obchodník odvolání a současně k soudu určovací žalobu, aby bylo zjištěno rozsudkem, že částka 3 K, již si strhl obchodník při placení, byla na vyrovnání staršího nedoplatku. Dle sdělení autora stati soud tuto žalobu právem připustil, poněvadž obchodník měl zájem na tom, aby v cenovém řízení prokázal, že částku 3 K si zadržel právem věřitele.

Podle toho bylo by tudíž přípustno podávati určovací žalobu ke zjištění právního poměru, který je předurčující otázkou pro řízení správní.

Nejvyšší soud v Brně však vyslovil v rozhodnutí Vážný č. 3012, že v takovémto případě je určovací žaloba nepřipustná. Žalobce nemá tu totiž právní zájem na tom, aby soukromoprávní poměr prejudicielní pro správní řízení byl co nejdříve najisto postaven soudním rozhodnutím, neboť správní úřad není vázán rozhodnutím soudu o předurčující otázce soukromoprávní.

Příčina toho jest v rozdílnosti zásad, jimiž je vedeno řízení u soudu a řízení u správního úřadu. Řízení správní spočívá na zásadě vyšetřovací a zaručuje tedy spíše pravdivost nálezu, kdežto civilní řízení soudní spočívá na zásadě projednací a tím materielní pravdivost nálezu plně nezajišťuje.

Cesta určovací žaloby nemohla by vésti ke zjištění právního poměru rozhodného pro rozhodování cenových úřadů, neboť by určovací žaloba musila býti pro nedostatek právního zájmu žalobcova na bezodkladném zjištění zamítnuta.

Dušan Kvíz.

*) Sr. podobné hledisko v jüdikatuře našeho nejv. soudu (rozh. č. 11.858, 16.402 a j.).

Směnečný poplatek a směnky na viděnou nebo určitý čas po viděné.

§ 9 zákona o směnečném poplatku č. 48/28 Sb. stanoví, že rubopisy, rukojemská prohlášení a potvrzení příjmu na směnce jsou jen tehdy podrobeny poplatku, jestliže byly připojeny na směnku podrobenou poplatku podle ustanovení § 2, odst. 1, č. 3, nebo na směnku jinou v době, kdy podle tohoto zákona měl býti poplatek již doplněn na výši stanovenou v § 2, odst. 1, č. 3, nebo jestliže byl rubopis připojen na směnku v takové době, kdy měl býti poplatek pro toto připojení doplněn na výši podle § 2, odst. 1, č. 3. Rubopisy jsou podrobeny poplatku podle § 2, odst. 1, č. 1; rubopisy na směnkách obsahujících hypotekární prohlášení nebo na směnkách do knih vložených, pak ostatní prohlášení poplatku podle stupnice II.

Výměra směnečného poplatku je uvedena v § 2 zákona o směnečném poplatku tak, že

a) při splatnosti do 3 měsíců 5 dnů činí zhruba 1% (§ 2, odst. 1, č. 1 zák. o směnečném popl.),

b) při splatnosti přes 3 měsíce 5 dnů do 6 měsíců 5 dnů zhruba 2‰ (§ 2, odst. 1, č. 2 zák. o směnečném popl.),

c) při splatnosti přes 6 měsíců 5 dnů zhruba 1% (stupnice II) (§ 2, odst. 1, č. 3).

Druhý odstavec § 2 zák. o směnečném poplatku dostal nyní novou textaci a zní:

»Směnky splatné na viděnou nebo určitý čas po viděné jsou podrobeny poplatku jako směnky uvedené v odstavci 1, č. 1. není-li zřejmo, že jsou splatny v době delší než 3 měsíce a 5 dnů ode dne vystavení; je-li z nich zřejmo, že jsou splatny po 3 měsících a 5 dnech, jsou podrobeny poplatku podle odstavce 1, č. 2 nebo 3 (§ 6, odst. 2). O směnkách splatných na viděnou nebo určitý čas po viděné platí také ustanovení odst. 1, č. 3 o hypotekární doložce.«

Otázka, která jest pro praxi z toho nejdůležitější, jest právě výklad pojmu, kdy je »ze směnky (na viděnou nebo určitý čas po viděné splatné) zřejmo, že její splatnost jest delší než 3 měsíce a 5 dnů«.

1. a) Zřejmo to ze směnky bude především tehdy, je-li opatřena rubopisem, v kterémžto případě někdy přichází v úvahu »dodatečný« poplatek podle § 6 zák. o směnečném poplatku.

§ 6 zák. o směnečném popl. v tomto směru stanoví:

»1. Převeďte-li se rubopisem — kromě rubopisu zmocňovaného:

a) směnka uvedená v § 2, odst. 1, č. 1, po uplynutí 3 měsíců a 5 dnů, ale před uplynutím 6 měsíců a 5 dnů ode dne vystavení, nastává povinnost doplnit poplatek na částku připadající podle § 2, odst. 1, č. 2;

b) směnka uvedená v § 2, odst. 1, č. 1 nebo 2, po uplynutí 6 měsíců a 5 dnů ode dne vystavení, nastává povinnost doplnit poplatek na částku připadající podle stupnice II.

Vztahuje-li se převedení jen na část směnečného penize, budiž při směnkách, které v době vystavení byly od poplatku osvobozeny, zapraven poplatek z převedeného dílu a to ve výši, která se rovná poplatku základnímu a dodatečnému; při směnkách pak, které již při vystavení podléhaly poplatku, buď zapraven rozdíl, který se jeví mezi poplatkem připadajícím podle shora uvedených sazeb vyšších a základním poplatkem z převedeného dílu.

2. U smének na viděnou nebo na určitý čas po viděné (§ 2, odst. 2) nastane první všední den po uplynutí 3 měsíců a 5 dnů, pokud se týká 6 měsíců a 5 dnů ode dne vystavení směnky povinnost doplnit poplatek na výši podle obdoby odst. 1, nebyla-li směnka do 3 měsíců a 5 dnů, pokud se týká 6 měsíců a 5 dnů ode dne vystavení předložena k placení.«

Dodatečný poplatek jest zaplatiti před připojením rubopisu (§ 10).

b) Dále to může býti ze směnky zřejmo tehdy, je-li na ní kvitováno přijetí směnečné sumy.

2. V obou případech jest míti na paměti »právní domněnky« § 4 zák. o směnečném popl. První odstavec

tohoto předpisu byl doplněn větou »Ustanovení čl. 2, odst. 3, i čl. 76, odst. 2 jednotného směnečného řádu nelze užiti na směnečný poplatek«, neboť toto ustanovení jest dáno jen pro směnečné právo, a nikoliv pro právo poplatkové, a stanoví v podstatě, že každá směnka, na které není udána splatnost, se podle jednotného směnečného řádu pokládá za směnku splatnou na viděnou.

§ 4, odst. 1—3 zák. o směnečném poplatku nyní zní takto:

»Nelze-li ze směnky bezpečně zjistiti okolnost nebo dobu, na níž závisí poplatková povinnost nebo povinnost k doplnění poplatku (§ 6), předpokládá se pro vyměření poplatku, dokud strana nedokáže opak, že je tu okolnost nebo doba, která zakládá poplatkovou povinnost anebo odůvodňuje vyšší výměru poplatku. Ustanovení čl. 2, odst. 2 a čl. 76, odst. 2 jednotného směnečného řádu nelze užiti pro směnečný poplatek.

2. Podle této zásady se tedy o směnce, v níž chybí den vystavení nebo určení doby dospělosti nebo obojí, předpokládá, že je nebo má být dospělou později než 6 měsíců a 5 dnů ode dne, kdy byla vystavena. To platí i tehdy, je-li některý z těchto údajů nebo jsou-li oba tak nejasné nebo neurčité, že se den vystavení nebo doba dospělosti nedají spolehlivě zjistiti. To neplatí u směnek na viděnou nebo na určitý čas po viděné, jsou-li den vystavení směnky a u těchto posledních též lhůta po viděné označeny dostatečně a určitě.

3. Proto se, dokud strana nedokáže opak, také předpokládá, že nedatovaný rubopis na směnce, vystavené před delší dobou než před 6 měsíci a 5 dny, byl připojen na směnku teprve po uplynutí této doby.«

a) Není-li tedy z rubopisu zřejmo datum, kdy rubopis byl připojen, platí zásadně vždy domněnka § 4, odst. 2 zák. o směnečném poplatku.

b) Není-li ze směnky zřejmo datum, kdy bylo připojeno potvrzení příjmu směnečné sumy, platí domněnka § 4, odst. 1, totiž že je tu okolnost, zakládající vyšší výměru poplatku. Tato domněnka § 4, odst. 1 není nic jiného,

než známá domněnka bodu 1. »předchozích připomínek« k poplatkovému tarifu z roku 1850.

Podle shora citovaného § 9 zák. o směnečném popl. podléhá potvrzení příjmu směnečné sumy na směnce poplatku podle stupnice II (zhruba 1%), bylo-li připojeno na směnku »podrobenou poplatku podle § 2, odst. 1, č. 3, nebo na směnku jinou, v době, kdy podle tohoto zákona měl být poplatek již doplněn« na tuto výši. Podléhala-li tedy směnka směnečnému poplatku podle § 2, odst. 1, č. 1 nebo č. 2, jest kvitování směnečné sumy poplatku prosto. Podléhala-li původnímu nebo dodatečnému poplatku podle stupnice II, tedy podléhá kvitování také zvlášť tomuto poplatku podle stupnice II. V takovém případě se tedy poplatek platí dvakrát, jednou ze směnky a jednou z kvitance.

V této otázce píše Dr. O. Kulendík ve Všehrdu 3/XXII na str. 85:

»Ve všech těchto případech zakládá saldování směnek poplatkovou povinnost bez ohledu na to, stalo-li se bez připojení data anebo s připojením data.

Ve všech ostatních případech potvrzení příjmu na směnce, jakož i jiná směnečná prohlášení poplatkovou povinnost nezakládají a to bez ohledu na to, kdy byla učiněna. Je-li na příklad tedy čtvrtletní směnka zaplacená do 3 měsíců a 5 dnů, avšak zrovna tak, je-li směnka čtvrtletní saldována po 3 měsících a 5 dnech a směnka půlletní po 6 měsících a 5 dnech, může být datum u saldování bez obav uvedeno, poněvadž výše směnečného poplatku je stanovena podle dospělosti směnky a nikoliv podle toho, kdy dospělá směnka byla zaplacená (§ 2 zákona o směnečném poplatku). V těchto případech tedy doba potvrzení příjmu nemá sama o sobě vlivu na dodatečné doplnění základního směnečného poplatku. Doba předložení směnky k placení má vliv na výši směnečného poplatku pouze u směnek na viděnou nebo u směnek na určitý čas po viděné ve smyslu § 6, odst. 2 zákona o směnečném poplatku. U těchto směnek nastane totiž první všední den po uplynutí 3 měsíců a 5 dnů, pokud se týká 6 měsíců a 5 dnů ode dne vystavení předložena k placení. V těchto případech by tedy

také datum kvitance, připojené na takovou směnku mělo vliv na výši směnečného poplatku a tudíž i na poplatnost kvitance, ovšem za předpokladu, že by základní směnečný poplatek bylo nutno dodatečně doplnit na poplatek podle stupnice II podle § 10, odst. 1 b), čís. 2 zákona o směnečném poplatku.«

Stížnost do daně z obratu za r. 1940.

Roku 1940 byla vládním nařízením č. 314/40 s platností od 1. října 1940 zavedena nová daň z obratu podle říšského vzoru. Berní správa vydala proto na rok 1940 po dvou platebních rozkazech. Platební rozkaz A týkal se první tří čtvrtletí, platební rozkaz B čtvrtého čtvrtletí. Mnoho poplatníků podalo proti oběma platebním rozkazům stížnost současně j e d i n ý m p o d á n í m. Nyní se stává, že berní správa tyto stížnosti zamítá s poukazem na ustanovení § 330 z. o př. d., § 47 z. o dani z obratu a § 31 vl. nař. č. 314/40. K tomu bylo by uvést:

Základní otázkou, již máme rozřešiti jest, zdali sluší daň z obratu vybíranou do 30. září 1940 a daň z obratu vybíranou od 1. října 1940 na základě vl. nař. 314/40 pokládati za daň jedinou anebo za dvě různé daně ve smyslu § 330, odst. 12 zákona o daních přímých.

Pro toto posouzení jsou rozhodny tři skutečnosti. Je to název daně (ten vyjadřuje i úmysl zákonodárce), hospodářská skladba daně a její účel v soustavě berní, a konečně právní výstavba daně, jednak po stránce hmotněprávní, jednak po stránce řízení.

V našem případě zůstal název daně úplně totožný s dřívějším. Plyne z toho, že zákonodárce neměl nijakých pochybností o totožnosti daně nové s daní starou.

Ani v hospodářské skladbě daně a v jejím účelu v soustavě berní nenastaly žádné podstatné změny. Nová daň postihuje převody vlastnických

práv k movitostem jakož i převody pracovních výkonů stejně jako daň stará. Ani účel v soustavě berní se proti dřívějšímu nezměnil. Vždyť i stará daň byla vytvořena podle říšského vzoru, jehož hmotněprávní předpisy nová daň z největší části přejala.

Nelze ovšem popřítí že nastaly značnější změny po stránce hmotněprávní výstavby daně. Předpisy o řízení se v celku nemění. Třeba nyní uvážiti, zdali tato skutečnost sama o sobě může opodstatniti názor finanční správy, že jde o dvě různé daně ve smyslu § 330, odst. 12 z. o př. d.

Po našem názoru postrádá tento výklad jakékoliv opory v uveřejněných právních předpisech. Kdyby tento názor měl býti přijat důsledně, pak by každá, byť sebe nepatrnější změna zákona o některé dani měla za následek, že se jí tvoří nová daň, zcela odlišná od daně staré. Vždyť podle tohoto názoru bylo by možno vyvoditi, že nová daň z obratu není odečitatelná u daně důchodové a výdělkové, protože příslušná ustanovení — byvše vydaná před vydáním vl. nař. 314/40 — vztahují se přirozeně jen na daň starou.

Poukazujeme však i na obdobný případ z minulé doby. Zákon o přímých daních nahradil svého času osobní daň z příjmu daní důchodovou. Ačkoliv zde vedle podstatné změny právní výstavby, hmotné i formální, nastala i úplná změna jména, přece zákonodárce vůbec nepochyboval, že jde o jednu a touž daň, zřejmě proto, že hospodářská skladba i účel v berní soustavě zůstal týž. Zákonodárce byl o tom do té míry přesvědčen, že považoval za zbytečné uváděti ji jako neodpočitatelnou položku v § 15, č. 1, písm. e). Činí tak jen v odst. 2 prov. nařízení k tomuto ustanovení.

Jan M. Novotný.

Ještě sudetské hypotéky zdejších věřitelů a říšské daně z majetku, korporační a důchodová.

V článku, zabývající se hořejším námětem (číslo 6/V-1941 tohoto časopisu), dospěli jsme výkladem německo-československé smlouvy k zamezení dvojího zdanění (zák. ze 14. února 1923, R.GBl. II/69 a č. 118/23 Sb.), jež nyní upravuje i poměr Čech a Moravy k Sudetám, k tomuto závěru o uvažovaných hypotékách:

1. pokud jsou podle obecného hospodářského nazírání podnikovým jměním (úrok provozním příjmem), podléhají u všech zdejších věřitelů dani majetkové i korporační nebo důchodové jen tehdy, má-li podnik v Říši aspoň stálého zástupce,

2. jinak podléhají jako kapitálový majetek a příjem říšským daním

a) u fyzických osob jen, je-li věřitel říšský příslušník a má bydliště také v Říši,

b) u právnických osob všeobecně.

Tento názor byl odůvodněn v jádře takto:

Čl. III. smlouvy podrobuje zdanění pouze ve státě, kde je provozovna (v obou státech podle míry provozu z provozovny, v tom kterém státě umístěné), za níž považuje již jakékoli obchodní zařízení k provozu podniku aspoň stálým zástupcem, podnikové jmění a příjem, jež blíže nevynezuje, tedy vše, co pod tyto pojmy spadá podle obecného hospodářského nazírání, tudíž i hypotéky, jsou-li pro to skutkové předpoklady (ku př. u peněžních ústavů). Tomu nebrání předpis článku II., odst. 2, prohlašující hypotéky a úroky z nich za kapitálové jmění a příjem, neboť toto ustanovení může platiti jen, pokud není dále ve smlouvě nařízeno něco jiného, jako právě v čl. III. Pokud takto chápaný čl. III. zakládá u fyzických osob daňovou povinnost ve státě, kde nemají bydliště (ani příslušnosti), nýbrž jen (také) provozovnu, jest výjimkou ze zásady zdanění ve státě bydliště (pokud se týče příslušnosti při bydlištích v obou státech), kterou pouze

pro fyzické osoby stanoví čl. I., jež takové výjimky, z dalšího obsahu smlouvy plynoucí, výslovně připouští; pro nefyzické osoby jest pak čl. III. výslovným předpisem, osvobozujícím určitý, místně k území jednoho ze smluvních států vázaný majetek a příjem od daní tohoto státu, jakého jest třeba, neobsahuje-li smlouva obecné zásady zdanění nefyzických osob ve státě sídla.

Zájemci z kruhů zdejších peněžních ústavů a jejich svazů, kteří hájili stanovisko, výše vylíčené, byl nyní vyvolán autentický výklad rozhodnutím říšského ministra financí, jež bylo pak intimováno zvláštními výměry Oberfinanzpresidenta v Karlových Varech (Karlsbad) jednotlivým zájemcům. Rozhodnutí potvrzuje naše hořejší závěry, neboť prohlašuje, že podle čl. II., odst. 2 nelze sudetské hypotéky zdaňovati jako pozemky a budovy podle místa, kde leží, takže u zdejších peněžních ústavů nepodléhají omezené říšské daňové povinnosti.

Rozhodnutí, po př. intimáty neobsahují odůvodnění. Z jejich stručného znění lze však vyčísti aspoň tento výklad čl. II., odst. 2 smlouvy:

Nařizuje-li odst. 1 tohoto článku, jak se mají zdaňovati nemovitosti, kdežto odst. 2 jen prohlašuje hypotéky za kapitálové jmění a příjem z nich za kapitálový, není to kladný předpis, že se hypotéky a úroky z nich mají zdaňovati jako kapitálové jmění a příjem,* nýbrž jen záporný příkaz, že se nesmí zdaňovati jako nemovitosti. Ač je v tomto pojetí význam odst. 2, čl. II. v poměru k ostatnímu obsahu smlouvy, ještě více zeslaben, než v hořejším našem výkladu, nestačí toto ustanovení samo o sobě k osvobození hypoték nefyzických osob od říšských daní,

*) To může míti význam naopak zase pro osvobození zdejších hypoték říšských věřitelů od srážkové daně rentové, kterou zdejší finanční správa opírala právě o čl. II. a VIII. sml. (Boh. č. 8005, 8904).

když přece smlouva nemá obecného ustanovení o zdaňování právnických osob, nýbrž jen některé její předpisy, pro určité daňové zdroje dané, platí i pro ně. Jiné odůvodnění než článkem III. je ovšem, těžko myslitelné, leda by rozhodnutí rozšiřovalo zásadu čl. I., zdanění podle bydliště, i na nefysické osoby, což by ovšem odporovalo judikatuře Reichsfinanzhofu.

Rozhodnutí říšského min. financí a jeho intimáty mluví pouze o hypo-

tékách zdejších peněžních ústavů, ale nepochybně stanoví obecně platnou zásadu pro hypotéky všech zdejších věřitelů, pokud vykazují článkem III. předpokládané skutkové okolnosti. Ježto však nebylo rozhodnutí nijak uveřejněno, je otázkou, do jaké míry se na ně mohou odvolávat poplatníci, jimž nebylo intimováno. V každém případě jest rozhodnutí vítati jako určité vyjasnění sporné otázky. Josef Štule.

Literatura.

Savignyho dopisy.

Nedávno ukončena byla velká třísvazková biografie o Friedrich Karl v. Savignym od prof. Stolla, jež obsahuje četnou korespondenci a nyní A. Vahlen vydal v pojednáních pruské akademie věd 24 dopisů, které Savigny psal svému příteli prof. Unterholznerovi (Savigny und Unterholzner, Berlin, 1941). Savigny v dopisech zajímá se o vědeckou práci svých přátel, posuzuje jejich knihy a články (na př. varuje před hypotesami a pouhými nápady, postrádajícími vědeckého propracování, str. 18; upozorňuje na nebezpečí definic, str. 26), povzbuzuje a pomáhá, jak jest mu možno. Úsudky Savignyho o některých právnících jsou ostré (na př. »den hat Gott mit zu viel Weisheit gestraft...«, »unter die ungelehrte Sachen gehören die

Mitglieder der juristischen Fakultät«, str. 15—17). Savigny upozorňuje, že úspěch práce vyžaduje klid, pevnost rozhodování a projevů a nejpečlivější šetření všech forem, dále otevřenost, přímost a skromnost (str. 22). Z dopisů Savignyho jest jasně patrný základ, z něhož vyplýval jeho vědecký věhlas: Savigny nejen dokonale ovládal a studoval římské právo, na jehož historické prvky stále poukazoval (odtud také neobyčejná úcta k historikovi prof. Niebuhrovi, jehož přednášky o římských dějinách sám se svými žáky navštěvoval), ale sledoval pečlivě světové události (na př. válka r. 1813) a vůbec skutečný život. Největší radostí Savignyho byla jeho věda, učitelský úřad a přátelé. Ačkoliv dopisy pocházejí poměrně jen z krátkého období (hlavně 1809—1817), přece dávají zajímavě nahlédnouti do tvůrčího vývoje geniality Savignyho. Koblížek.

Z právní praxe.

Nejvyšší soud o úrazech na zledovatělém obecním chodníku.

Podle jednomyslné dřívější judikatury byli majitelé a správcové do-

mů trestně i civilně odpovědni za nesplnění povinnosti k odklízování sněhu a ledu s chodníků, převzatých obcemi jako součást veřejné obecní komunikace, pokud jim taková po-